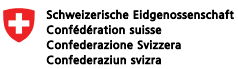

खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, छिप्रा, हुम्लामा पाइने

रैथाने बालीका जातहरू

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

उद्धरण: सरोज पन्त, सुन्दर रावत र निरन्जन पुडासैनी । खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, छिप्रा, हुम्लामा पाइने रैथाने बालीका जातहरू । सूचीपुस्तिका, वर्ष २०७६ । ली-बर्ड, राष्ट्रिय जीन बैंक, कृषि विभाग र बायोभर्सिटी इन्टरनेशनल, नेपाल ।

खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, छिप्रा, हुम्लामा पाइने

रैथाने बालीका जातहरू

प्रकाशक ली-बर्ड, जीन बैंक/नार्क र बायोभर्सिटी इन्टरनेशनल
सर्वाधिकार प्रकाशकमा
संस्करण प्रथम २०७६
छापिएको प्रति ३००

लेखकहरू सरोज पन्त, सुन्दर रावत र निरन्जन पुडासैनी
तथ्याङ्क सङ्कलन सहयोगीहरू अनिश सुवेदी, अच्युतराज अधिकारी, हिरा देवी हमाल,
गोर्ख रोकयाया र नवराज भण्डारी

भाषा सम्पादन उमेश प्रसाद रेग्मी
डिजाइन तथा लेआउट हेम जि.सी., ली-बर्ड
फोटोहरू ली-बर्ड फोटो बैंक

यो सूचीपुस्तिका स्थानीय बाली परियोजना (Local Crop Project) र नेपाल बीउ प्रणाली परियोजना (Nepal Seed System Project) को प्राविधिक एवं आर्थिक सहयोगमा प्रकाशन गरिएको हो ।

नेपाल जस्ता पर्वतीय देशहरू जलवायु परिवर्तन जस्ता विभिन्न हावापानीमा आउने परिवर्तनको उच्च जोखिममा छन् । जलवायु परिवर्तनले बाली उत्पादनमा विभिन्न असरहरू परिरहेका छन् भने महत्त्वपूर्ण कृषि जैविक विविधताहरू लोपोन्मुख अवस्थामा छन् । यस्तो बदलिदो वातावरणीय अवस्थासँग जुध्न स्थानीय जातहरू र तिनमा भएका गुणहरू (जस्तै: सुख्खा सहने, रोग किरा सहने, बढी वा कम पानीमा पनि राम्रै उत्पादन दिने आदि) महत्त्वपूर्ण हुन सक्छन् । वातावरण अनुसारका जातहरू विकासका लागि पनि स्थानीय कृषि जैविक विविधताको अत्यन्तै महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । उच्च पहाडका कृषकहरूले खेती गर्दै आएका फापर, कागुनो, चिनो, लट्टे, कोदो, सिमी जस्ता बालीहरू र यी बालीमा भएको विविधता नेपालको लागि मात्र नभई विश्वकै लागि महत्त्वपूर्ण विविधतामा पर्दछन् । जुन बालीहरूमा चिसो सहने, रोग किरा कम लाग्ने, सिचाई कम भएको ठाउँमा उत्पादन दिन सक्ने जस्ता गुणहरू हुनाका साथै स्वादिला र पोषणयुक्त पनि छन् । हालसम्मको तथ्याङ्कलाई हेर्ने हो भने यस्ता रैथाने बालीहरूको प्रवर्धनका लागि त्यति धेरै अध्ययन अनुसन्धान गरिएको पनि पाइदैन ।

यसै तथ्यलाई मध्यनजर गरी, जैविक विविधता, अनुसन्धान तथा विकासका लागि स्थानीय पहल (ली-बर्ड), नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद (नार्क), कृषि विभाग र बायोभर्सिटी इन्टरनेशनलको संयुक्त पहल तथा विश्व वातावरणीय सहजता (Global Environment Facility) मार्फत संयुक्त राष्ट्रसंघीय वातावरणीय कार्यक्रम (United Nations Environment Programme) को सहयोगमा सन् २०१४ जुन देखि २०१९ सेप्टेम्बरसम्म नेपालका हुम्ला, जुम्ला, लमजुङ र दोलखा जिल्लामा वातावरणीय अवस्थासँग अनुकूल रहने प्रविधिको विकासका लागि यस अनुसन्धानमूलक स्थानीय बाली परियोजनाको सञ्चालन भएको हो । यस परियोजनाको मुख्य उद्देश्यहरूमा स्थानीय कृषि जैविक विविधताको व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त प्रविधिहरूको विकास गर्ने, वर्तमान अवस्थामा रहेको बीउ उत्पादन प्रणालीको अध्ययन गरी बीउको गुणस्तर र उपलब्धतामा सुधार ल्याउने र कृषि जैविक विविधताको दिगो व्यवस्थापनका लागि भएका नीती नियमहरूको अध्ययन गरी आवश्यकतानुसार नीतीगत छलफल तथा बहस पैरवी गर्ने आदि पर्दछन् । विशेष गरी यस परियोजनाले फापर, चिसो सहन सक्ने धान, कोदो, सिमी, लट्टे, उवा, चिनो र कागुनोका विभिन्न स्थानीय जातहरूमा अध्ययन अनुसन्धान गर्दै मध्य तथा उच्च पहाडका कृषकहरूलाई बीउ उत्पादन, व्यवस्थापन र प्रसोधनका प्रविधिहरूमा सुलभ पहुँच पुऱ्याउन सहयोग गर्नुका साथै स्थानीय देखि राष्ट्रिय स्तरसम्म कृषि जैविक विविधताको संरक्षण प्रवर्धनका लागि नीतीगत बहस पैरवी गर्ने जस्ता कार्यहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

यसै अनुरूप, परियोजनाले आफ्नो कार्यक्षेत्र खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, छिप्रा, हुम्लामा पाइने परियोजनाका लक्षित बालीहरू र तिनका जातहरूको जानकारीहरू समेटि यो सूचीपुस्तिका तयार पारेको हो । यस सूचीपुस्तिकामा सङ्कलित सूचनाबाट कृषि जैविक विविधतामा रुचि राख्ने कृषक, विद्यार्थी, वैज्ञानिक, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरू सबैका लागि थप अध्ययन र अनुसन्धानमा टेवा पुग्न सक्ने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्छ । सूचनाहरूको उपलब्धताले विषय विशेषज्ञहरूबाट यस्ता रैथानी बाली र जातहरूमा थप अनुसन्धान र बाली सुधारका काम भई खाद्यसुरक्षामा दीर्घकालीन सहयोग पुग्नेछ भन्ने अपेक्षा परियोजनाले लिएको छ ।

खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, छिप्रा, हुम्लाको संक्षिप्त पृष्ठभूमि

छिप्रा (साबिकको छिप्रा गा.वि.स.) पुर्नसंरचना पश्चात् खार्पुनाथ गाउँपालिका वडा नं. ४, हुम्लामा अवस्थित छ । राष्ट्रिय सडक संजालमा अफसम्म पनि जोडिन नसकेको हुम्ला जिल्लाको लगभग मध्य भागमा छिप्रा गाउँ अवस्थित छ र जम्मा ३३.४२ मी^२ क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । एक प्रतिशतभन्दा पनि कम कृषियोग्य जमिन भएको यस गाउँको अधिकांश क्षेत्र चट्टानी छ र कृषिकर्म पनि कष्टकर छ । प्रत्येक घरधुरीको जमिन औषतमा ०.१८ हेक्टर रहेको छ जुन राष्ट्रिय आंकडा (०.७० हे.) भन्दा निकै कम हो । जिल्लामा उत्पादित खाद्यान्नको खाद्य पर्याप्तता पाँच महिनासम्म मात्र रहेको छ र अन्य महिना भने खाद्य संस्थान वा खरिदमा भर पर्नु पर्ने हुन्छ । खरिद गरिने खाद्यान्न नेपालगन्ज वा सुर्खेतबाट आयात गर्ने गरिन्छ । हवाई मार्गबाट आयात गर्नु पर्ने भएको हुनाले खाद्यान्नको मूल्य निकै महङ्गो पर्न जान्छ (Parajuli et al., 2016) ।

भौगोलिक विवरण	अक्षांश: २९ डिग्री ५५ मिनेट देखि २९ डिग्री ५७ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्म देशान्तर: ८१ डिग्री ४६ मिनेटदेखि ८१ डिग्री ५२ मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म, उचाई: समुद्री सतहबाट २०००-४८०० मिटर सम्म
हावापानी	तापक्रम: ०-२० डि.से. औसत वर्षा: ५० मि.ली. मौसमी विविधता: समशीतोष्णदेखि शीतोष्णसम्म
जनसांख्यिक विवरण	जम्मा घरधुरी: २३४ औसत परिवार संख्या: ६
खेती योग्य जमिन (रोपनी/घरधुरी)	औसत ६७५±०.५८ (०.३४±०.०२ हे/घरधुरी)
जातीय विवरण	५३% क्षेत्रीय, २५% ठकुरी, १५% दलित र ७% ब्राम्हण
परियोजना लक्षित स्थाने बाली विविधता	लह्टे-२, उवा-२, जौ-१, सिमी-८, फापर-२, कोदो-४, कागुनो-३, चिनो-३, धान-८

स्रोत: Parajuli et al., 2016

यस भेगका जनसमुदायहरूको जीविकोपार्जनको मुख्य स्रोत भनेकै परम्परागत कृषि हो । यहाँका कृषकहरू खाद्यान्न बालीका अलावा फलफूल तथा तरकारी (स्याउ, ओखर, खुर्पानी, आलु, सिमी) र पशुपालन (गाई/गोरू, बाख्रा, भेडा, कुखुरा) मा पनि संलग्न छन् । तल्लो भेग (बेसी) का खेतहरूमा मुख्य गरी धान, मकै, गहुँ, जौ, उवा, कोदो, चिनो खेती गरिन्छ भने केहि मात्रामा फापर, कोदो चिनो, जौ, उवा, गहुँ, र आलु खेती माथिल्लो भेगमा गर्ने गरिन्छ । यस क्षेत्रमा सामान्य तवरले बर्षे बाली चैत्र-असार महिनामा लगाई भदौ-कार्तिक महिनामा कटानी गरिन्छ भने हिउँदे बाली कार्तिक-मंसिरमा लगाई मध्य फागुनदेखि बाली लिन सुरु गरिन्छ । यस परियोजनाले अध्ययन, अनुसन्धान, संरक्षण तथा प्रवर्धनका लागि लक्षित गरिएका सम्पूर्ण बालीहरू छिप्रा गाउँमा खेती गरिन्छन् । यी मध्ये सबैभन्दा धेरै क्षेत्रफलमा कोदो खेती (औसत प्रति घरधुरी १.१७ रो.) गरिन्छ भने त्यसपछि क्रमशः उवा (औसत प्रति घरधुरी ०.८८ रो.) र धान (औसत प्रति घरधुरी ०.८६ रो.) खेती गर्ने गरिन्छ । त्यसैगरी लह्टे भने सबैभन्दा कम जमिनमा खेती गर्ने गर्दछन् । उत्पादकत्व बढी भएको हुनाले सिमी खेतीमा यहाँका बासिन्दाहरूको बढी आकर्षण रहेको छ भने जौ र कोदोको पनि मनग्रे उत्पादन गर्ने गर्दछन् । सरसर्ती हेर्दा कोदो बाली १००% घरधुरीले उत्पादन गर्ने गरेको छन् भने चिनो ८९%, उवा ८६% र लह्टे ८३% ले उत्पादन गरिरहेका छन् (Parajuli et al., 2016) ।

पुस्तिकामा समेटिएका बाली तथा जातहरू

बाली संख्या	बालीको नाम	जातको नाम	पेज नं.		
१	लट्टे	माल मार्से	१		
		ठाडो मार्से	२		
२	उवा	कुनालो उवा	३		
		रातो उवा	४		
३	जौ	सेतो जौ	५		
४	सिमी	माले सिमी	६		
		कालो सिमी	७		
		डल्ले सेतो सिमी	८		
		सेतो माले सिमी	९		
		पहेँलो सिमी	१०		
		रातो माले सिमी	११		
		सानो सेतो सिमी	१२		
		कालो लहरे सिमी	१३		
		५	फापर	मिठे फापर	१४
				तिते फापर	१५
६	कोदो	रातो कोदो	१६		
		पहेँलो कोदो	१७		
		औले कोदो	१८		
		लाप्प्या कोदो	१९		
७	कागुनो	कालो कागुनो	२०		
		पहेँलो कागुनो	२१		
		सेतो कागुनो	२२		
८	चिनो	दुधे चिनो	२३		
		रातो चिनो	२४		
		कप्ताडे चिनो	२५		
९	धान	कालो जुम्ली मार्सि	२६		
		जुँगे	२७		
		दुधे	२८		
		धैनाले	२९		
		धोको	३०		
		कालो लुमसेरो	३१		
		खच्चे	३२		
	रतनपुरे	३३			

क. सामान्य जानकारी

बाली	लट्टे
वैज्ञानिक नाम	<i>Amaranth caudatus</i> L.
जात	माल मार्से
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, नल्ला
स्थानीय नाम	लट्टे/मार्से
जातको पहिचान (हुलिया)	रातो थोप्ला भएको पात, भुकेका फूलका भुप्पा र राता दाना हुने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	२२५-२३०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	७०-८०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१२०-१३०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	२५-३०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.०९ ± ०.०१८
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	६३
संरक्षणको अवस्था ^१	सुलभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	क्याल्सियमजन्य तत्व पाइने हुनाले हड्डीको लागि राम्रो
बजारीय गुण	परम्परागत तथा सांस्कृतिक मान्यता भएको
प्रयोग	दाना भुटेर खाजाको रूपमा र लड्डु बनाउन प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	भिरालो तथा सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

^१ संरक्षणको अवस्था: २५% भन्दा कम = दुर्लभ, २६-५०% = लोपोन्मुख, ५१-७५% = सुलभ, ७६-९०% = सर्वसुलभ

ठाडो मार्से

क. सामान्य जानकारी

बाली	लट्टे
वैज्ञानिक नाम	<i>Amaranth hypochondriacus</i> L.
जात	ठाडो मार्से
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	लट्टे/मार्से
जातको पहिचान (हुलिया)	ठाडो सेतो फूल फुल्ने, सेता दाना लाग्ने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	२१०-२२५
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	७५-८०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१२०-१३०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१९-२२

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.०८ ± ०.०२३
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	४३
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	क्याल्सियमजन्य तत्त्व पाइने हुनाले हड्डीको लागि राम्रो हुने
बजारीय गुण	परम्परागत तथा सांस्कृतिक मान्यता भएको
प्रयोग	दाना भुटेर खाजाको रूपमा र लड्डु बनाउन प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा तथा रोगकीराले कम असर गर्ने
अनुकूलन	भिरालो तथा सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	उवा
वैज्ञानिक नाम	<i>Hordeum vulgare L. var. nudum Hook F.</i>
जात	कुनालो
पाइने मुख्य स्थानहरू	नल्ला
स्थानीय नाम	उवा
जातको पहिचान (हुलिया)	सेता बाक्ला भुस भएका बाला, हल्का चुच्चो भएको घिउ रङका दाना

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	७०-७५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१०५-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	९३-९५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६० ± ०.०७
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	२४
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने
बजारीय गुण	सातु राम्रो हुने
प्रयोग	रोटी, सातु बनाउन प्रयोग गरिने र छवाली/नल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	घिसो सहन सक्ने, असिनाले धेरै असर नगर्ने
अनुकूलन	सिंचित, असिंचित तथा सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	उवा
वैज्ञानिक नाम	<i>Hordeum vulgare L. var. nudum Hook F.</i>
जात	रातो
पाइने मुख्य स्थानहरू	नल्ला
स्थानीय नाम	उवा
जातको पहिचान (हुलिया)	राता दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	५५-६०
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	८०-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१०५-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	९८-१००

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.५ ± ०.०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	सातु राम्रो हुने
प्रयोग	रोटी, सातु बनाउन प्रयोग गरिने र छवाली/नल पशु आहाराको रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, असिनाले धेरै असर नगर्ने
अनुकूलन	सुक्खा, भिरालो जमिनमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	जौ
वैज्ञानिक नाम	<i>Hordeum vulgare L.</i>
जात	सेतो
पाइने मुख्य स्थानहरू	नल्ला
स्थानीय नाम	जौ
जातको पहिचान (हुलिया)	सेता लामा भुस भएका बाला, हल्का चुच्चो भएको घिउ रङका दाना

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	७४-८०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	९०-९५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	११५-१२०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	८०-८५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३९ ± ०.०९
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने
बजारीय गुण	सातुको लागि राम्रो हुने
प्रयोग	रोटी, सातु बनाउन प्रयोग गरिने र छवाली/नल पशु आहाराको रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धुले दुसीले असर नगर्ने
अनुकूलन	सुक्खा तथा सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	माले
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, नल्ला
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	गाढा रातोमा सेता धब्बाहरू भएको लम्बिला टुला दाना, कोसामा पनि रातो थोप्ला हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११५-१२०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१९०-१९५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३२ ± ०.०६
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	४९
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटिनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	तरकारी तथा दालको रूपमा प्रयोग गर्न सकिने, टूला दाना
प्रयोग	हरिया कोसा ताजा तरकारी र सुकेका दाना दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	कालो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, नल्ला
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	काला मध्यम आकारका चम्किला दाना ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११५-१२०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	२००-२०५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.२९ ± ०.०३
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	४३
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	काला चम्किला दाना
प्रयोग	हरिया कोसा ताजा तरकारी र सुकेका दाना दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन नसक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

डल्ले सेतो सिमी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	डल्ले सेतो
पाइने मुख्य स्थानहरू	लेक
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	होचाबोट, घिउ रडका गोला दाना लाग्ने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११०-११५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५५-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१५०-१५५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.१७± ०.०७
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	६
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	साना दाना, स्वाद
प्रयोग	दालको रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	सेतो माले
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माझ, लेख
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	घिउ रडमा बैजनी घर्सा भएको दाना लाग्ने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१०५-११०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५५-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१३०-१३५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३० ± ०.०८
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	६
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	आकर्षक दाना र स्वाद
प्रयोग	हरिया कोसा ताजा तरकारी र सुकेका दाना दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	घिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

पहेलो सिमी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	पहेलो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माफ्, लेख
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	होचा बोट, पहेलो रङको ला(म्यो दाना लाग्ने)

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११५-११८
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१३०-१३५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.१० ± ०.०२
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ, राम्रोसँग पाक्ने
प्रयोग	दालको रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	नरम, लतक्क भएर पाक्ने स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	घिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	रातो माले
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माझ, लेख
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	रातोमा सेतो छिर्का भएको मध्यम आकारका दाना लाग्ने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१०५-११०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	११०-११५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.१० ± ०.०५
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने, आडिलो हुने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ र स्वाद
प्रयोग	हरिया कोसा ताजा तरकारी र सुकेका दाना दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

रातो माले

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेतबारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	सानो सेतो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माझ, लेख
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	होचाबोट, दूधजस्तो सेतो गोलो दाना लाग्ने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११०-११५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१३५-१४०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.१ ± ०.०४
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	२
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोषिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ र स्वाद
प्रयोग	हरिया कोशा ताजा तरकारी र सुकेका दाना दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेत बारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	सिमी
वैज्ञानिक नाम	<i>Phaseolus vulgaris L.</i>
जात	कालो लहरे
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, नल्ला
स्थानीय नाम	सिमी
जातको पहिचान (हुलिया)	काला तुला आकर्षक दाना लाग्ने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	११५-१२०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	५०-६०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१२१-१२५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.२० ± ०.१०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	५
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो हुने, प्रचुर मात्रामा प्रोटीनजन्य तत्व पाइने
बजारीय गुण	आकर्षक ठूला दाना
प्रयोग	दालका रूपमा प्रयोग गरिने
स्वाद विश्लेषण	स्वादिलो हुने, लतक्क भएर पाक्ने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो सहन सक्ने, धेरै रोग नलाग्ने
अनुकूलन	मलिलो तथा उर्वर खेत बारी

मिठे फापर

क. सामान्य जानकारी

बाली	फापर
वैज्ञानिक नाम	<i>Fagopyrum esculentum Moench.</i>
जात	मीठे
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माझ, लेख
स्थानीय नाम	फापर
जातको पहिचान (हुलिया)	सेतो फूल, रातो डाँठ र त्रिकोणात्मक दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	८५-९०
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	४०-५०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	९०-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	८१-८५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६१ ± ०.२४
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१०
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने
बजारीय गुण	तीतो नहुने
प्रयोग	पानी रोटी, चिनी रोटी बनाइने
स्वाद विश्लेषण	तीतो नहुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने, रोग कम लाग्ने
अनुकूलन	असिंचित पाखो बारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	फापर
वैज्ञानिक नाम	<i>Fagopyrum tataricum Gaertn.</i>
जात	तिते
पाइने मुख्य स्थानहरू	लेख
स्थानीय नाम	फापर
जातको पहिचान (हुलिया)	दुला त्रिकोणत्मक बोधा दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

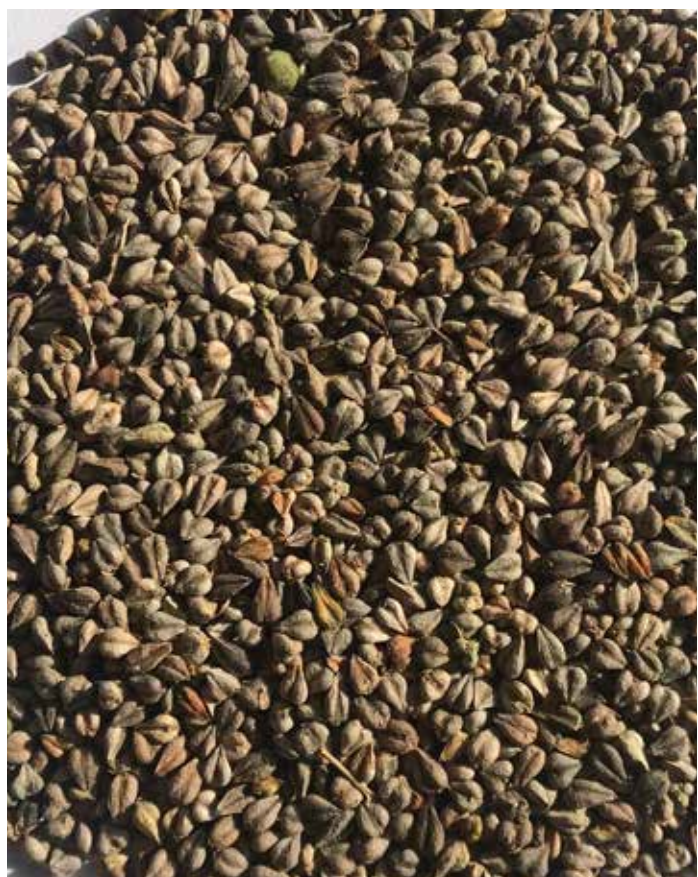
बोटको उचाई (से.मी.)	८०-८७
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	४०-५०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	९०-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	९४-१००

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरघुरी)	०.८१ ± ०.१०
उत्पादनमा संलग्न घरघुरी %	५८
संरक्षणको अवस्था	सुलभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने
बजारीय गुण	औषधीय गुण भएको
प्रयोग	पानी रोटी, चिनी रोटी बनाइने
स्वाद विश्लेषण	तीतो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा नसक्ने, रोग कम लाग्ने
अनुकूलन	असिचित पाखो बारी

रातो कोदो

क. सामान्य जानकारी

बाली	कोदो
वैज्ञानिक नाम	<i>Eleusine coracana Gaertn.</i>
जात	च्याउले/रातो कोदो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा, माफ्, लेख
स्थानीय नाम	रातो कोदो
जातको पहिचान (हुलिया)	कसिलो साना बाला लाग्ने, कालो डाँठ हुने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	९०-११०
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	१००-११०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१५०-१५५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	७९-८३

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.८७± ०.१६
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३३
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने, फलामजन्य तत्व हुने हुनाले स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले फाइदाजनक
बजारीय गुण	स्वादिलो हुने
प्रयोग	ढिडो, रोटीका रूपमा प्रयोग गरिने र नल पशु आहाराका रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	नरम

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	असिंचित पाखो बारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	कोदो
वैज्ञानिक नाम	<i>Eleusine coracana Gaertn.</i>
जात	पहेलो कोदो
पाइने मुख्य स्थानहरु	छिप्रा, माझ, लेख
स्थानीय नाम	कोदो
जातको पहिचान (हुलिया)	हल्का पहेलो मिश्रित पहेलो दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	९५-१००
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	१०५-११०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१५०-१५७
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	७०-७५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरघुरी)	०.८० ± ०.२८
उत्पादनमा संलग्न घरघुरी %	३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरु	आडिलो हुने, फलामजन्य तत्व हुने हुनाले स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले फाइदाजनक
बजारीय गुण	स्वादिलो हुने
प्रयोग	ढिडो, रोटीका रूपमा प्रयोग गरिने र नल पशु आहाराका रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	नरम, स्वादिलो

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	असिंचित पाखो बारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	कोदो
वैज्ञानिक नाम	<i>Eleusine coracana Gaertn.</i>
जात	अङ्खुले/औले
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	कोदो
जातको पहिचान (हुलिया)	औलाजस्ता खुल्ला बाला लाग्ने, कालो डाँठ हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	९५-१००
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	१००-१०५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१५०-१५५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	७३-७५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.८० ± ०.२९
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	आडिलो हुने, फलामजन्य तत्व हुने हुनाले स्वास्थ्यका दृष्टिकोणले फाइदाजनक
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	ढिडो, रोटीका रूपमा प्रयोग गरिने र नल पशुआहाराका रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	नरम, स्वादिलो

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा तथा रोगले कम असर गर्ने
अनुकूलन	सुक्खा, भिरालो असिंचित पाखो बारी

क. सामान्य जानकारी

बाली	कोदो
वैज्ञानिक नाम	<i>Eleusine coracana Gaertn.</i>
जात	लाप्या
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	कोदो
जातको पहिचान (हुलिया)	हल्का कसिलो बाला लाग्ने, कालो डाँठ हुने ।

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	९५-१००
फूल फुल्न लाग्ने समय (दिन)	१००-१०५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१५५-१६०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	७५-८०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.८० ± ०.३०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	ढिडो, रोटीका रूपमा प्रयोग गरिने र नल पशु आहाराका रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	नरम, स्वादिलो

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	असिंचित सुक्खा पाखो बारी

कालो कागुनो

क. सामान्य जानकारी

बाली	कागुनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Setaria italica</i> (L.) P. Beauv.
जात	कालो कागुनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	कागुनो
जातको पहिचान (हुलिया)	कालो बाला, कालो दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	२५५-२६०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१४०-१४५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१५७-१६०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३३ ± ०.०४
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	४९
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	आकर्षक र रस र स्वाद
प्रयोग	भात, खीर बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	खीर स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	असिंचित सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	कागुनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Setaria italica</i> (L.) P.
जात	पहेलो कागुनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	नल्ला
स्थानीय नाम	कागुनो
जातको पहिचान (हुलिया)	पहेलो बाला, पहेलो दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	२५५-२६०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१३५-१४०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१२५-१३०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३६ ± ०.०५
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३१
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ, स्वाद र पीठो धेरै आउने
प्रयोग	भात, खीर बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	खीर स्वादिलो हुन्छ

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	असिंचित सीमान्तकृत जमिनमा लगाइने

सेतो कागुनो

क. सामान्य जानकारी

बाली	कागुनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Setaria italica (L.) P.</i>
जात	सेतो कागुनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	नल्ला
स्थानीय नाम	कागुनो
जातको पहिचान (हुलिया)	कसिलो बाला र हल्का खैरो रङका दाना

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	२६०-२६५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१४०-१४५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१०२-१०५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३६ ± ०.०६
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ र स्वाद तथा मधुमेहका बिरामीलाई अत्यन्त लाभकारी हुने
प्रयोग	भात, खीर बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	नरम र स्वादिलो भात हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहने
अनुकूलन	कम मलिलो, असिंचित जमिन

क. सामान्य जानकारी

बाली	चिनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Panicum miliaceum L.</i>
जात	दुधे चिनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	चिनो
जातको पहिचान (हुलिया)	सेता बाला, लामा भुस, चम्किलो र दूधजस्तो सेतो दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१४५-१५०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	४०-४५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१०४-१०७

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.७५ ± ०.०६
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	८९
संरक्षणको अवस्था	सर्वसुलभ
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	आकर्षक रङ र स्वाद
प्रयोग	भात, खीर, लड्डु बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात मोटो तर नरम र स्वादिलो हुन्छ

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा तथा रोग किरा सहने
अनुकूलन	असिंचित खेतबारीमा लगाइने

रातो चिनो

क. सामान्य जानकारी

बाली	चिनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Panicum miliaceum L.</i>
जात	रातो चिनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	सिमीकोट
स्थानीय नाम	चिनो
जातको पहिचान (हुलिया)	सेता बाला, लामा भुस, चम्किलो हल्का रातो दाना हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१५५-१६०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	४५-५०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	८०-८५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६९ ± ०.१९
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	६
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	स्वाद
प्रयोग	भात, खीर, लड्डु बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात मोटो तर नरम र स्वादिलो हुन्छ

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहन नसक्ने
अनुकूलन	असिंचित खेतबारीमा लगाइने

क. सामान्य जानकारी

बाली	चिनो
वैज्ञानिक नाम	<i>Panicum miliaceum L.</i>
जात	कप्ताडे चिनो
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	चिनो
जातको पहिचान (हुलिया)	हल्का खैरो बाला छाया परेजस्तो सेतो दाना

ख. जातीय विशेषता

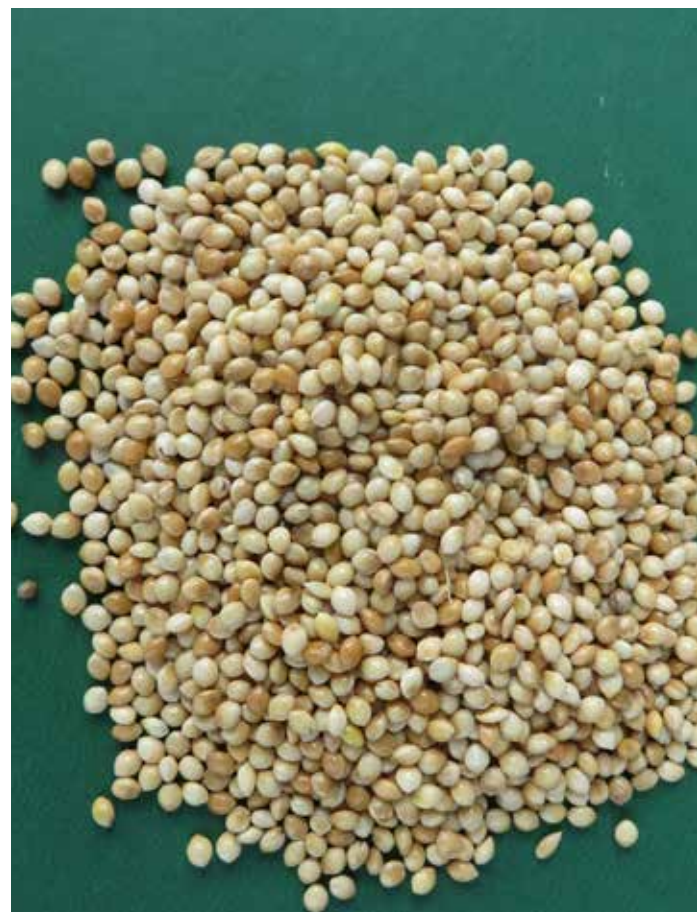
बोटको उचाई (से.मी.)	१५५-१६०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	४५-५०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	९०-९५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६९ ± ०.२०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	भात, खीर, लड्डु बनाउन प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात नरम र स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	सुक्खा सहन नसक्ने
अनुकूलन	असिंचित खेतबारीमा लगाइने

कालो जुम्ली मार्सि

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	कालो जुम्ली मार्सि
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	रातो दाना र मोटो हल्का रातो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१३५-१४०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	११०-११५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१७०-१७५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.७१ ± ०.१०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	२९
संरक्षणको अवस्था	लोपोन्मुख
खेती प्रचलनको अवस्था	बढ्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	रातो चामल र स्वाद
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात मोटो तर स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa</i> L.
जात	जुँगेधान
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	खैरो भुस भएको बाला, रातो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१३५-१४०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१०५-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१५४-१५९

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.९४ ± ०.१८
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१५
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	स्वादिलो हुने
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशु आहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भातभन्दा खीर स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	धेरै पानी र चिसो सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	दुधे धान
पाइने मुख्य स्थानहरू	छिप्रा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	पुच्छर निस्केजस्तो भुस भएको धान र रातो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१४०-१४५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-१०५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१३२-१३५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६० ± ०.०८
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	८
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	बास्नादार हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	धेरै पानी र चिसो सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	धैनाले
पाइने मुख्य स्थानहरू	दार्मा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	हल्का पहेलो गोलो धान, रातो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१५०-१५५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१०५-११०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१२५-१३०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.३६ ± ०.०४
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	२
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	मसिनो चामल
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	धोको
पाइने मुख्य स्थानहरू	दार्मा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	अग्लो वोट हुने, लामो बाला र रातो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१३०-१३५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	११०-११५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	९०-९५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.७५ ± ०.०६
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशु आहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	बास्नादार भात हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लगाउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	कालो लुम्सेरो
पाइने मुख्य स्थानहरू	दार्मा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	धुँवा लागेजस्तो कालो धान र सेतो चामल

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१३५-१४०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	१००-१०५
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	१२०-१२५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६९ ± ०.१९
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	१
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	मीठो स्वाद
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशु आहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात मीठो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

खच्चे

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	खच्चे
पाइने मुख्य स्थानहरू	दार्मा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	खैरो बोक्रा भएको धान, घिउ रङको चामल हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१४५-१५०
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८०-८५
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	११५-१२०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	११०-१२५

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.६९ ± ०.२०
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	४
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात नरम तर स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्त्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

क. सामान्य जानकारी

बाली	धान
वैज्ञानिक नाम	<i>Oryza sativa L.</i>
जात	रतनपुरे
पाइने मुख्य स्थानहरू	दार्मा
स्थानीय नाम	धान
जातको पहिचान (हुलिया)	छायौंदार खैरो धान र सेतो चामल हुने

ख. जातीय विशेषता

बोटको उचाई (से.मी.)	१५०-१५५
फूल फुल्ल लाग्ने समय (दिन)	८५-९०
परिपक्व हुन लाग्ने समय (दिन)	११५-१२०
सम्भावित उत्पादन (के.जी./रोपनी)	८५-९०

ग. जातको वर्तमान अवस्था

उत्पादन क्षेत्रफल (मी ^२ /घरधुरी)	०.७१ ± ०.०९
उत्पादनमा संलग्न घरधुरी %	३
संरक्षणको अवस्था	दुर्लभ
खेती प्रचलनको अवस्था	घट्दो

घ. प्रयोग

पौष्टिक गुणहरू	पोसिलो, आडिलो हुने
बजारीय गुण	उल्लेखनीय नभएको
प्रयोग	भात, खीर, बनाउन प्रयोग गरिने र पराल पशुआहाराको रूपमा प्रयोग हुने
स्वाद विश्लेषण	भात नरम र स्वादिलो हुने

ङ. अनुकूलता

जैविक र अजैविक तत्वको प्रभावप्रति सहनशीलता	चिसो र सुक्खा सहन सक्ने
अनुकूलन	असिंचित र सिंचित दुबै खाले खेतमा लागउन सकिने

Reference

Parajuli A, A Subedi, AR Adhikari, SR Sthapit, BK Joshi, D Gauchan, B Bhandari and BR Sthapit. 2016. Baseline Survey Report: IV. Chhipra, Humla. Integrating Traditional Crop Genetic Diversity into Technology: Using a Biodiversity Portfolio Approach to Buffer against Unpredictable Environmental Change in the Nepal Himalayas. LI-BIRD, NARC and Bioersity International, Pokhara, Nepal.

Local Initiatives for Biodiversity, Research and Development (LI-BIRD)

Head Office: PO Box 324, Pokhara, Nepal
Phone: +977-61-526834, 535357 | Fax: +977-61-539956
Programme Coordination Office: Sanepa, Lalitpur
Phone: +977-01-5540330
Email: info@libird.org
web: www.libird.org

Nepal Agricultural Research Council (NARC)

Singhadurbar Plaza, Kathmandu
Post Box No. 5459, Kathmandu, Nepal
Phone: +977-1-4256837, 4262650, 4262567
Fax : +977-1-4262500
Email : ednarc@ntc.net.np
Web: www.narc.gov.np/org/gene_bank.php

Bioersity International

Dharahara Marg, Fulbari-11
Pokhara, Nepal
Bioersity Headquarters
Via dei Tre Denari 472/a
00057 Maccarese, Rome, Italy
Tel. (39-06) 61181
Fax. (39-06) 61979661
Email: bioersity@cgiar.org
Web: www.bioersityinternational.org

Local Crop Project

Web: www.himalayancrops.org

For more information

Integrating Traditional Crop Genetic Diversity for Mountain Food Security

(स्थानीय बाली परियोजना)

GEF UNEP Project Management Unit, Bioversity International
National Gene Bank, Nepal Agricultural Research Council
Khumaltar, Lalitpur, Nepal

Tel. +977-01- 5275141

Web www.himalayancrops.org

Contact Devendra Gauchan (d.gauchan@cgiar.org), Bioversity International

**Local Initiatives for Biodiversity,
Research and Development (LI-BIRD)**

PO Box 324, Pokhara, Kaski, Nepal

Tel +977-61-526834, 535357

E-mail info@libird.org

Web www.libird.org

